

Ερώτηση προς τον Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Θέμα: Προστασία της δημόσιας υγείας στη Νήσο Μήλο από τα υπέρλεπτα περλίτη

Η διαφύλαξη της υγείας και της σωματικής ακεραιότητας των ευρισκομένων εντός της Ελληνικής επικράτειας είναι ένας από τους πρωταρχικούς σκοπούς του κράτους και αγαθά τα οποία το κράτος οφείλει να διασφαλίζει. Είναι δε αγαθά πρωταρχικής αξίας τα οποία βαραίνουν κατά τη σπουδαιότητά τους έναντι άλλων οφελημάτων, όπως η κερδοσκοπία των επιχειρήσεων.

Η Νήσος Μήλος είναι ένας από τους τουριστικούς προορισμούς τόσο τους Έλληνες όσο και για τους αλλοδαπούς επισκέπτες. Από τις βασικές δραστηριότητες των επισκεπτών κατά τους καλοκαιρινούς μήνες είναι η κολύμβηση και άλλες συνδεδεμένες με το θαλάσσιο περιβάλλον δραστηριότητες, η απόλαυση των υψηλής αισθητικής φυσικών τοπίων του νησιού και η περιδιάβαση στις αρχαιολογικές περιοχές, στα φυσικά τοπία, καθώς και στο όμορφο αστικό του περιβάλλον. Οι επισκέπτες όμως στη Μήλο, και βεβαίως και οι μόνιμοι κάτοικοί του, διακινδυνεύουν κατά την παραμονή τους στο νησί να τραυματιστούν στα μάτια τους από τα υπέρλεπτα του επεξεργασμένου περλίτη τα οποία είτε υπερίπτανται στο νησί καθημερινά και ιδίως κατά τις ημέρες που φυσά εντονότερος άνεμος, είτε πλέον στα νερά που περιβρέχουν το νησί και καθίστανται επικίνδυνα για τους κολυμβητές. Τα υπέρλεπτα του επεξεργασμένου περλίτη δεν βρίσκονται κατά τη φυσική τους κατάσταση στο νησί, αλλά προέρχονται από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις της εξορυκτικής βιομηχανίας, η οποία ούτε έχει φροντίσει για αποτελεσματικό και ασφαλή τρόπο διάθεσης των υπερλέπτων, τα οποία συνιστούν απορρίμματα της εξορυκτικής δραστηριότητας, ούτε έχει κατά μεγάλο μέρος αποκαταστήσει τα ανενεργά πλέον ορυχεία. Έτσι παρατηρούνται κάθε χρόνο και ιδίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες εκατοντάδες τραυματισμοί των ματιών των επισκεπτών και κατοίκων του νησιού.

Όπως είναι γνωστό, στο νησί δραστηριοποιείται εδώ και πολλές δεκαετίες η εταιρεία «S&B Βιομηχανικά Ορυκτά Α.Ε.», βασικό κορμό της δραστηριότητας της εταιρείας αποτελεί η εξόρυξη, επεξεργασία και εμπορία βιομηχανικών ορυκτών και μεταλλευμάτων, μεταξύ άλλων και του περλίτη. Η δράση της εταιρείας σε σχέση με την εξόρυξη, επεξεργασία, και μεταφορά του περλίτη καταλαμβάνει πολλά τμήματα της νήσου Μήλου, μεταξύ άλλων στις περιοχές Βούδια, Τσιγκράδο, Αγία Ειρήνη και Αμπουρδεχτάκι. Ενώ τα περιστατικά τραυματισμού των ματιών παρουσιάζονται σε μεγαλύτερη γεωγραφική ακτίνα πλέον των περιοχών αυτών, σε γειτνιάζουσες περιοχές, όπως αυτή της Φυριπλάκας. Η μη συμμόρφωση της εν λόγω εταιρείας σε σειρά νόμων και διοικητικών διατάξεων για την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας έχει εδώ και χρόνια απασχολήσει επανειλημμένως τη δημόσια διοίκηση, την τοπική κοινωνία και την κοινή γνώμη.

Υπάρχουν κάτοικοι και επισκέπτες στο νησί που έχουν τραυματιστεί στα μάτια τους, άλλοι άπαξ και άλλοι κατ' επανάληψη. Ακόμα και η μία φορά αρκεί για τη βλάβη των ματιών, καθώς τα σωματίδια του υπέρλεπτου περλίτη, όταν εισέρχονται στα μάτια ενδέχεται να προξενήσουν ερυθρότητα στο μάτι, πόνο, τραυματισμό του κερατοειδούς και επιπεφυκίτιδα, ίσως και πιο μακροχρόνια αποτελέσματα, όπως τη δημιουργία χαλαζίου. Χρειάζεται δε πολλές φορές να παρασχεθούν πρώτες βοήθειες, ιατρική επέμβαση, ενδεχομένως και χειρουργική, και φαρμακευτική αγωγή.

Υπάρχουν καταγεγραμμένες πρακτικές της εξορυκτικής βιομηχανίας στο νησί οι οποίες ευθύνονται για τους τραυματισμούς των ματιών. Για παράδειγμα, σε έλεγχο που διενέργησαν οι Επιθεωρητές Υγείας το 2007, διαπιστώθηκε ότι η εταιρεία «S&B» διέθετε τα βιομηχανικά της απόβλητα παράνομα και χωρίς έλεγχο, μεταξύ άλλων, στην θέση Τσιγκράδο, με συνέπεια την σοβαρή περιβαλλοντική και υγειονομική υποβάθμιση της περιοχής, ενώ επιβεβαιώθηκε ότι, στο πλαίσιο και εξαιτίας της εξόρυξης περλίτη, καταγράφονταν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους **εκατοντάδες οφθαλμολογικά περιστατικά** στο νησί, με σημαντική αύξηση του αριθμού των περιστατικών αυτών κατά τους θερινούς μήνες! Ενόψει και της έναρξης της τουριστικής περιόδου, κατά την οποία περισσότεροι επισκέπτες θα φτάσουν στο νησί, αλλά και κάτοικοι και επισκέπτες θα κολυμπήσουν στα νερά του νησιού, αλλά και οι άνεμοι κατά το τέλος κυρίως του καλοκαιριού θα ενταθούν πρέπει να ληφθούν μέτρα για την προστασία της υγείας.

Από δημοσιεύματα στον τύπο και διοικητικές αποφάσεις φαίνεται ότι ιδίως οι αγωγοί διάθεσης αποβλήτων της εταιρίας λειτουργούν είτε άνευ αδείας, είτε με άδειες που έχουν λήξει, είτε με άδειες νόμιμες και επικαιροποιημένες, οι οποίες όμως οδηγούν κατ' αποτέλεσμα σε παράνομη συμπεριφορά (προσβολή της υγείας). Σύμφωνα με τις αναφορές των Επιθεωρητών Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ (πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ) και των Επιθεωρητών Υγείας του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (πρώην Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας) αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής που αφορούν στην διαχείριση υγρών αποβλήτων: οι Επιθεωρητές Υγείας διαπιστώνουν ότι στο εργοστάσιο στο Τσιγκράδο και την πέριξ αυτού περιοχή υπάρχει έντονη παρουσία σκόνης (η οποία, μεταφερόμενη με τον άνεμο, είναι εκείνη που προκαλεί τα περισσότερα από τα οφθαλμολογικά περιστατικά που καταγράφονται στο Κέντρο Υγείας του νησιού), ενώ ο αγωγός στο Τσιγκράδο καταλήγει εντός της θάλασσας σε κόλπο, ο οποίος παρουσιάζει σε κατάσταση νηνεμίας έντονη θολερότητα σε όλη του την έκταση. Το σημαντικότερο είναι, όμως, ότι σύμφωνα με την Έκθεση μερικού ελέγχου για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και της περιβαλλοντικής νομοθεσίας που πραγματοποιήθηκε στις 1-9-2007 στο ορυχείο του Τσιγκράδου από κλιμάκιο επιθεωρητών της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ η σκόνη υπέρλεπτου περλίτη που παράγεται από τη λειτουργία της συγκεκριμένης μονάδας της «S&B» (συλλέγεται από τα συστήματα ξηρής αποκονίωσης-σακκόφιλτρα της μονάδας) δεν είναι υγρό, αλλά αποτελεί σαφώς στερεό απόβλητο, το οποίο η εταιρεία απαγορεύεται να το διαχειρίζεται ως υγρό. Κι όμως, κατά την

ημέρα της αυτοψίας η εταιρεία δεν διέθετε άδεια διαχείρισης-διάθεσης στερεών αποβλήτων για την διαχείριση της εν λόγω σκόνης περλίτη. Η διαχείριση της σκόνης του κατεξοχήν βλαπτικού για την υγεία των κατοίκων υπέρλεπτου περλίτη, δεν γινόταν έτσι σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις διατάξεις της ΚΥΑ 50910/2727/2003 (ΦΕΚ Β' 1909) «Μέτρα και Όροι για την Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων. Εθνικός και Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης», αφού η άδεια διάθεσης υγρών αποβλήτων που διαθέτει η εταιρεία δεν υποκαθιστά σε καμιά περίπτωση την υποχρέωση εφοδιασμού με την άδεια διάθεσης στερεών αποβλήτων που προβλέπεται στην εν λόγω ΚΥΑ. Η ανωτέρω παράνομη κατάσταση αποτυπώθηκε τελικά στην υπ' αριθ. πρωτ. 8753/16-10-2007 Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος.

Σε σχέση με τους αγωγούς διάθεσης αποβλήτων περλίτη και μπεντονίτη από τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας βιομηχανικών ορυκτών της «S&B» στη θέση Βούδια, από τα επίσημα έγγραφα των Ειδικών Υπηρεσιών του ΥΠΕΧΩΔΕ και του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, προκύπτουν τα εξής: α) Καθόσον αφορά στον αγωγό του περλίτη, σύμφωνα με την από 27-9-2007 Έκθεση Ελέγχου του Σώματος Επιθεωρητών Υγείας και Πρόνοιας, έχει χορηγηθεί άδεια διάθεσης υγρών αποβλήτων ύστερα από την προβλεπόμενη διοικητικά διαδικασία έγκρισης μελέτης και της χορήγησης προσωρινής άδειας. Εντούτοις οι δειγματοληψίες για την χορήγηση της άδειας δεν ήταν επαρκείς, ενώ στον αγωγό δεν υπάρχει φρεάτιο δειγματοληψίας ούτε έχει δημιουργηθεί από την εταιρεία ευχερής και ασφαλής πρόσβαση στην απόληξη του αγωγού διάθεσης στο κύμα. Εξάλλου, ο αγωγός δεν καταλήγει μέσα στη θάλασσα, αλλά κοντά στο κύμα. Από την απόρριψη των αποβλήτων η θάλασσα επηρεάζεται σημαντικά παρουσιάζοντας σε απόσταση 20-30 μέτρων έντονη θολερότητα σε κατάσταση νηνεμίας, ενώ από το σημείο διάθεσης του αγωγού είναι δυνατή η μεταφορά από τον άνεμο υπέρλεπτου περλίτη.

Το σημαντικότερο είναι, όμως, ότι σύμφωνα με την Έκθεση μερικού ελέγχου για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και της περιβαλλοντικής νομοθεσίας που πραγματοποιήθηκε στις 31-8-2007 στις εγκαταστάσεις Βουδίων από κλιμάκιο επιθεωρητών της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, η σκόνη υπέρλεπτου περλίτη που παράγεται από τη λειτουργία της συγκεκριμένης μονάδας της «S&B» (συλλέγεται συγκεκριμένα από τα συστήματα ξηρής αποκονίωσης-σακκόφιλτρα της μονάδας) εντάσσεται και εδώ, στην έννοια του στερεού αποβλήτου. Εντούτοις, και πάλι κατά την ημέρα της αυτοψίας η εταιρεία δεν διέθετε άδεια διαχείρισης-διάθεσης στερεών αποβλήτων για την διαχείριση της εν λόγω σκόνης περλίτη, πράγμα που αντίκειται στα προβλεπόμενα από τις διατάξεις της ΚΥΑ 50910/2727/2003 (ΦΕΚ Β' 1909) «Μέτρα και Όροι για την Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων. Εθνικός και Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης», αφού η άδεια διάθεσης υγρών αποβλήτων που διαθέτει η εταιρεία δεν υποκαθιστά σε καμιά περίπτωση την υποχρέωση εφοδιασμού με την άδεια διάθεσης στερεών αποβλήτων που προβλέπεται στην εν λόγω ΚΥΑ. β) Καθόσον αφορά στον αγωγό διάθεσης των υγρών αποβλήτων από την μονάδα επεξεργασίας του μπεντονίτη, σύμφωνα με την ανωτέρω

Έκθεση μερικού ελέγχου η εταιρεία δεν διέθετε άδεια διάθεσης υγρών αποβλήτων, κατά παράβαση των προβλεπόμενων στις διατάξεις της Υγειονομικής Διάταξης Ε1β/221/22-1-65 «περί διαθέσεως λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων». Η υφιστάμενη άδεια διάθεσης υγρών αποβλήτων αφορά μόνο στη διάθεση υγρών αποβλήτων από την μονάδα επεξεργασίας του περλίτη. Η ανωτέρω παράνομη κατάσταση αποτυπώθηκε τελικά στην υπ' αριθ. πρωτ. 8750/16-10-2007 Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, σύμφωνα με την οποία: «Η σκόνη περλίτη που παράγεται στη μονάδα περλίτη από τα συστήματα ξηρής αποκονίωσης-σακκόφιλτρα αναμιγνύεται με θαλασσίνο νερό και μαζί με τα απόβλητα από τις πλυντρίδες διατίθεται στη θάλασσα. Ο τρόπος αυτός διαχείρισης του στερεού αποβλήτου της μονάδας γινόταν κατά παράβαση της ΚΥΑ 50910/2727/2003.» (ΦΕΚ 1909B)

Παρά το ότι η Εταιρεία κλήθηκε να καταβάλλει πρόστιμα για την προσβολή του φυσικού περιβάλλοντος, δεν ελήφθησαν μέτρα βελτίωσης της κατάστασης. Όχι μόνο αυτό, αλλά με νέα πράξη της Διοίκησης και συγκεκριμένα με την υπ' αριθμ. 107178 της 22 Νοεμβρίου 2010 Απόφαση της Γεν. Δ/σης Περ/ντος, Δ/ση Ε.Α.Ρ.Θ. – Τμήμα Βιομηχανιών του ΥΠΕΚΑ περί «Έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για το σύνολο των εγκαταστάσεων επεξεργασίας βιομηχανικών ορυκτών και φορτοεκφόρτωσης, καθώς και για την κατασκευή προστατευτικού κρηπιδώματος στις εγκαταστάσεις φόρτωσης στη θέση «ΒΟΥΔΙΑ», Δήμου Μήλου του Ν. Κυκλάδων της εταιρείας «S&B Βιομηχανικά Ορυκτά Α.Ε.» πρώην «ΑΕΕ Αργυρομεταλλευμάτων και Βαρυτίνης» συνεχίζεται, με τις ευλογίες του Κράτους αυτή τη φορά, η πρακτική της επιχείρησης.

Η διοικητική αυτή πράξη δείχνει ότι το κράτος παραβιάζει την κατοχυρωμένη στο εθνικό μας και το κοινοτικό Δίκαιο αρχή της πρόληψης και αντίκειται ευθέως προς τις διατάξεις του Συντάγματος και συγκεκριμένα του άρθρου 21 παρ. 3, που καθιερώνει την υποχρέωση του Κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών και του άρθρου 24 που εγγυάται τη βιώσιμη ανάπτυξη. Περαιτέρω, είναι ιδιαίτερα ανησυχητικός ο τρόπος με τον οποίο η εταιρεία αποτιμά τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων της στη δημόσια υγεία, εκτιμώντας ότι το επιχειρηματικό της κέρδος είναι αγαθό υπεράνω της ανθρώπινης υγείας. Σύμφωνα με την οικονομικοτεχνική μελέτη που εκπόνησε η εταιρία, οι εναλλακτικές λύσεις, οι οποίες θα οδηγούσαν σε αποτελεσματικότερη διαχείριση των απορριμμάτων και συναφώς στην προστασία της δημόσιας υγείας, είναι επιχειρησιακά μη βιώσιμες. Κρίνοντας με ακραιφνώς οικονομικά κριτήρια κατέστησε συνεπώς σαφές ότι δεν πρόκειται να εφαρμόσει τέτοιες επιλογές. Με αυτό το δεδομένο, η εν λόγω Απόφαση κατά το μέρος που (κεφ. 4.5.) χορηγεί στην ενδιαφερόμενη εταιρεία χρονικό διάστημα τεσσάρων ετών για να υποβάλλει έκθεση εναλλακτικών λύσεων διάθεσης υπερλέπτων περλίτη, και πρόταση για τον καθορισμό της βέλτιστης λύσης διαχείρισης, κατά τη διάρκεια του οποίου αυτή θα συνεχίσει να αναπτύσσει τις εξορυκτικές της δραστηριότητες, συνιστά καθαρώς προσχηματική αντιμετώπιση του προβλήματος. Εάν δε ληφθεί υπόψη, ότι μετά την παρέλευση των τεσσάρων ετών, στην περίπτωση μη ύπαρξης

βιώσιμης λύσης, αντί να υπάρξει απόφαση από τη Διοίκηση για επαναπροσδιορισμό των δραστηριοτήτων περλίτη της εταιρείας στη Μήλο, θα ζητηθεί από αυτή υποβολή σχετικής πρότασης (βλπ. Κεφ. 4.5. στοιχείο 3 της Απόφασης), τότε είναι φανερό ότι η σχετική πρόβλεψη της Απόφασης δεν προστατεύει, αντιθέτως αφήνει σίγουρα περιθώρια για επαναλαμβανόμενες προσβολές της δημόσιας υγείας.

Καθώς η πλειονότητα των ανωτέρω περιγραφομένων περιστατικών έχουν ήδη έρθει στην αντίληψη του Υπουργού Υγείας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων με αποτέλεσμα να διατάξει το Κέντρο Ελέγχου Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ) να διατάξει σχετικής επιδημιολογικής μελέτης,

Ερωτάται ο Υπουργός:

Α) Αν προτίθεται να προβεί σε προληπτικά μέτρα για την προστασία της δημόσιας υγείας των κατοίκων και επισκεπτών της Νήσου Μήλου για την αποτροπή των περαιτέρω τραυματισμό των οφθαλμών, και αν ναι ποια θα είναι αυτά και πότε θα ληφθούν.

Β) Αν προτίθεται να επιβάλλει στην Εταιρεία την εφαρμογή τέτοιων τρόπων διαχείρισης των απορριμμάτων της και ιδίως των υπερλέπτων περλίτη, και κατά την περίπτωση που αυτά διαχέονται στον αέρα και κατά την περίπτωση που διαχέονται στο νερό, και αν ναι, πότε και πώς. Αν προτίθεται, πότε και πώς να επιβάλλει την ορθή διαχείριση των αποβλήτων και ιδίως των υπερλέπτων περλίτη, όπως αυτά διαχέονται στο υδάτινο περιβάλλον του νησιού. Αν προτίθεται, πότε και πώς να επιβάλλει την ορθή διαχείριση των αποβλήτων και ιδίως των υπερλέπτων περλίτη, τα οποία διαχέονται στον αέρα κατά τη διάρκεια ή και μετά των εξορυκτικών δραστηριοτήτων. Αν προτίθεται, πότε και πώς να επιβάλλει την πλήρη αποκατάσταση των παλαιών ορυχείων περλίτη, έτσι ώστε να μην διαχέονται πλέον τα τυχόν εναπομείναντα υπέρλεπτα περλίτη στον αέρα.

Γ) Αν συμφωνεί με το περιεχόμενο της Απόφασης του ΥΠΕΚΑ υπ' αριθμ. 107178 της 22 Νοεμβρίου 2010, όσον αφορά στο χειρισμό του θέματος της δημόσιας υγείας και των προσβολών της από τα υπέρλεπτα περλίτη.

Δ) Αν έχει ξεκινήσει και πότε πρόκειται να ολοκληρωθεί η επιδημιολογική έρευνα από το ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ., αν στο δείγμα θα συμπεριληφθούν και εργαζόμενοι στην Εταιρεία S&B, ή κάτοικοι του νησιού οι οποίοι διαμένουν σε περιοχές που γειτνιάζουν των εξορυκτικών εγκαταστάσεων, με ποια μεθοδολογία διεξάγεται, τι δείγμα και ποιο ποσοστό του τοπικού πληθυσμού θα καλύψει.

Ε) Αν διαθέτει στοιχεία, και αν όχι, αν προτίθεται να προβεί σε ανάλογες μελέτες για τις εν γένει επιπτώσεις της εξόρυξης στην υγεία τόσο των εργαζομένων όσο και των τοπικών κοινωνιών και ιδίως στο νησί της Μήλου.

ΣΤ) Αν προτίθεται να ελέγξει τους τρόπους και τα αποτελέσματα διαχείρισης των υπερλέπτων περλίτη και σε άλλες εταιρίες που τυχόν δραστηριοποιούνται στο νησί.